dr hab. Dobrochna Kałwa
Zakład Historii XX wieku
Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego
Krakowskie Przedmieście 26//28
00-927 Warszawa
mail: d.kalwa@uw.edu.pl

Warszawa, 28 maja 2025 r.

Ocena dorobku naukowego, działalności dydaktycznej i organizacyjnej dr Moniki Piotrowskiej-Marchewy

Podstawa prawna i kryteria oceny dorobku

Celem niniejszej recenzji jest ustalenie, czy przedstawiony do oceny dorobek Habilitantki spełnia wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z2020 r. poz. 85 z późniejszymi zmianami) stanowiącej, że stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

1. posiada stopień doktora, posiada w dorobku osiągnięcia naukowe lub artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:

a) 1 monografię wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 1 lit. a, lub

b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2 lit. b, lub

c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3. wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną realizowaną w więcej niż jedna uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej".

Sylwetka naukowa Habilitantki

Dr Monika Piotrowska-Marchewa jest związana z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie w 1998 roku uzyskała stopień magistra historii na podstawie pracy „Pamiętnikarstwo doby Księstwa Warszawskiego wobec ideowo-politycznego przełomu lat 1812-1815". Tam również pod kierunkiem prof. dr hab. Teresy Kulak przygotowała rozprawę doktorską „Nędzarze i filantropi. Problem ubóstwa w polskiej opinii publicznej w latach 1815-1863" obronioną w 2002 roku. W 2003 roku Habilitantka została zatrudniona w Zakładzie Historii Polski i Powszechnej XIX i XX wieku, w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie pracuje nieprzerwanie po dzień dzisiejszy.

Obszarem zainteresowań dr Piotrowskiej-Marchewy jest historia społeczna XIX i XX wieku, przede wszystkim wybrane aspekty procesów modernizacyjnych zachodzących na ziemiach polskich i II Rzeczypospolitej, m. in. nowoczesna filantropia i geneza systemu opiekuńczego, przemiany społeczne doby modernizacji oraz *last but not least*, historia kobiet w perspektywie płci społeczno-kulturowej. Habilitantka była kierowniczką projektu badawczego „Nauczycielki w szkolnictwie powszechnym i średnim II Rzeczypospolitej: między powołaniem a realiami pracy i życia codziennego", oraz wykonawczynią w dwóch projektach badawczych realizowanych pod kierunkiem prof. Andrzeja Szwarca, na Uniwersytecie Warszawskim i prof. Janusza Żarnowskiego w Instytucie Historii PAN.

Habilitantka aktywnie uczestniczy w życiu naukowym środowiska badaczy i badaczek historii społecznej oraz historii kobiet. Oprócz badań prowadzonych na rodzimej uczelni, dr Piotrowska-Marchewa zaangażowana jest w działalność naukowych instytucji i stowarzyszeń, tej rangi, co Towarzystwo Badaczy i Miłośników Historii XIX wieku Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, Komisja Historii Kobiet Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz Komisja Historii Kobiet Komitetu Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk, której oficjalną członkinią została w 2024 roku. Brała aktywny udział w licznych konferencjach krajowych i międzynarodowych. Była również zapraszana do udziału w zespołach badawczych funkcjonujących w Instytucie Historii PAN, na Uniwersytecie Warszawskim (w ramach Zespołu Badawczego Historii

Społecznej XIX i XX wieku i Seminarium Historii Gender) oraz Instytucie Badań Literackich PAN.

Dorobek naukowy Habilitantki po uzyskaniu stopnia doktora

Dr Monika Piotrowska-Marchewa jest autorką dwóch monografii. Pierwsza z nich, „Nędzarze i filantropi. Problem ubóstwa w polskiej opinii publicznej w latach 1815-1863", wydana w roku 2004, była oparta na rozprawie doktorskiej. Druga zatytułowana „*Potrzebne państwu polskiemu*. Nauczycielki w systemie publicznych szkół powszechnych w Drugiej Rzeczypospolitej (1918-1939)" to monografia wydana w 2024 roku przez Wydawnictwo Księgarnia Akademicka w Krakowie, która została przedstawioną jako główne osiągnięcie naukowe w niniejszym przewodzie habilitacyjnym. Habilitantka jest również współredaktorką (razem z prof. Teresą Kulak i prof. Joanną Dufrat) pokonferencyjnego tomu poświęconego udziałowi kobiet w powstaniu styczniowym, wydanym w 2013 roku we Wrocławiu. Ma w swoim dorobku 25 artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych (m.in. „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka", „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej", „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych", „Metamorfozy Społeczne", „Rozprawy z Dziejów Oświaty", „Organon. Revue annuelle d'histoire de philosophie et de méthodologie des sciences") oraz monografiach zbiorowych, z których cześć jest zaliczana do kanonu historii kobiet i historii społecznej. Analizowane publikacje koncentrują się wokół trzech kluczowych obszarów badawczych: historii filantropii i opieki społecznej, dziejów pracy służebnej kobiet oraz historii nauczycielek w szkolnictwie powszechnym w latach międzywojennych (szczegółowa lista została podana została w autoreferacie). Kolejne tematy podejmowane przez Habilitantkę mieszczą się w szeroko rozumianym polu, jakim była modernizacja zachodząca w Europie w XIX i XX wieku oraz jej skutki społeczne i cywilizacyjne.

Badania dr Piotrowskiej-Marchewy znakomicie wpisują się w tradycje badawcze warszawskiej szkoły historii społecznej. Jednocześnie analiza publikacji wskazuje na

wewnętrzną potrzebę zejścia z dobrze znanych i utartych dróg, szukania nowych wyzwań, inspiracji teoretycznych i metodologicznych narzędzi, które zwiększałyby możliwość reinterpretacji tradycyjnych ustaleń i wprowadzenia do dyskursu nowych tematów i punktów widzenia. Habilitantka miała swój udział w rozwoju badań nad pracą służebną kobiet, historią kobiet z klas ludowych, zaś interesujące ustalenia dotyczące sytuacji nauczycielek ludowych w Drugiej Rzeczypospolitej otwierają obiecujące pole do dyskusji wokół równouprawnienia kobiet w jak i zasięgu patriarchalnej reakcji. Badaczka coraz częściej sięga po kategorie i koncepcje teoretyczne, takie jak płeć kulturowa czy perspektywa intersekcjonalna, widząc w nich przydatne narzędzie analizy historycznej i rewizji historiograficznych ustaleń. O dojrzałości i odwadze intelektualnej Habilitantki świadczy także obecność w ostatnich publikacjach metodologicznej refleksji i nieschematycznej problematyzacji podejmowanych tematów badawczy.

Dorobek naukowy pokrótce przedstawiony powyżej pozwala stwierdzić z całą stanowczością, że dr Piotrowska-Marchewa jest badaczką poszukującą nowych wyzwań. Projekty badawcze w jej przypadku – obok ustaleń merytorycznych – są również inspiracją w wyborze kolejnych obszarów badań, w stawianiu nowych pytań, weryfikacji nowatorskich metod. W tej postawie widać też pewną konsekwencję, bo bez względu na ostateczny wybór problematyki, jest ona związana z historią grup defaworyzowanych, dyskryminowanych lub marginalizowanych. Może równoczesny ogląd tak różnych grup, jak podopieczni instytucji filantropijnych, „służące do wszystkiego" i nauczycielki szkół ludowych ujawni nowe i nieoczekiwane asocjacje, może doprowadzi do rekonfiguracji pola badawczego? Zostawiam w recenzji te pytania bez odpowiedzi na dowód, że dorobek dr Piotrowskiej-Marchewy w dalszym ciągu inspiruje otwierając nowe perspektywy.

W zainteresowaniach badawczych Habilitantki, choć na pozór zbliżone tematycznie zauważalna jest pewna ewolucja. Jest nią konsekwentne odchodzenie od elitarnego uniwersalizmu ku historii oddolnej (history from below), trudniejszej i ryzykownej. W przeciwieństwie do licznych i perswazyjnie efektywnych źródeł wytworzonych przez przedstawicieli klas uprzywilejowanych, ślady obecności i sprawczości podporządkowanych są mniej liczne, a jeśli nawet widoczne te trudno poddające się interpretacjom ze względu na specyficzne konteksty czy nie do końca jasne skrypty komunikacji społecznej. Dyskurs lekarzy, filantropów, instytucji społecznych wydaje

się być uniwersalny, podczas gdy „głos ludu" już niekoniecznie. Habilitantka wyraźnie jest świadoma nierówności między tymi dwoma dyskursami, ale Jej badania traktuję jako etap, zapowiedź w długofalowego projekcie rekonfiguracji pola wiedzy o społeczeństwie pierwszej połowy XX wieku. Rzecz jasna, tego typu badania wymagają interdyscyplinarnej erudycji, wysokiej samoświadomości metodologicznej i wreszcie, równowagi etycznej, ale tymi walorami dr Piotrowska-Marchewa już dysponuje.

Pewną słabością w tym solidnym i koherentnym dorobku publikacyjnym jest stosunkowo niewielka liczba publikacji obcojęzycznych i wyraźna przewaga publikacji w monografiach zbiorowych nad artykułami w czasopismach naukowych. Przyczyn tego stanu rzeczy szukałabym nie w wartości naukowej – wiele z tych artykułów spełnia wymogi stawiane przez redakcje czasopism międzynarodowych – co w przywiązaniu środowiska badającego historię kobiet do monografii zbiorowej jako preferowanej formy publikacyjnej. W przypadku historii kobiet XIX i XX wieku, subdyscypliny rozwijanej systematycznie dopiero od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia, wyniki badań prezentowane są właśnie w postaci tomów zbiorowych. W kanonicznej już serii „Kobieta i…" zainicjowanej przez Annę Żarnowską i Andrzeja Szwarca, czy powstałych z inicjatywy Włodzimierza Mędrzeckiego i Janusza Żarnowskiego „Metamorfoz społecznych", znajdują się również artykuły autorstwa dr Piotrowskiej-Marchewy.

Ocena osiągnięcia naukowego

Głównym osiągnięciem naukowym, przedstawionym do oceny jest monografia pt. *„Potrzebne państwu polskiemu": nauczycielki w systemie publicznych szkół powszechnych Drugiej Rzeczypospolitej (1918-1939)"*.

Temat książki dr Piotrowskiej-Marchewy, czyli historia nauczycielek szkół powszechnych w Drugiej Rzeczypospolitej, mieści się w kilku nurtach i tradycjach badawczych – historii społecznej, historii edukacji i wychowania, wreszcie historii kobiet. Każdy z nurtów prezentuje nieco odmienną perspektywę, która wpływa na repertuar pytań badawczych, preferowanych narzędzi metodologicznych czy zinternalizowanych schematów eksplanacyjnych. Autorka świadomie zrezygnowała z

ograniczającej selekcji, w efekcie czego powstał konglomerat konceptualizacji, źródeł i metod badawczych, na pierwszy rzut oka przypadkowych, w rzeczywistości jednak komplementarnych, których zastosowanie przyniosło interesujące efekty.

Drugą decyzją, która przesądziła o ostatecznym kształcie, dotyczyła struktury monografii. Książkę liczącą ponad 400 stron otwiera bardzo interesujące i wartościowe „Wprowadzenie", czterech rozdziałów merytorycznych, lakonicznego jak na objętość monografii zakończenia oraz obowiązkowych w tego typu części – od wykazu skrótów, przez bibliografię, spis tabel, aneksy (w tym fotografie) po indeks osobowy i geograficzny (ta część książki liczy w szumie 75 stron) z rozbudowanego wstępu, składa się jedynie z czterech rozdziałów merytorycznych, rozbudowanego wprowadzenia, bibliografii, indeksów i trzech aneksów źródłowych. Cztery rozdziały, stanowiące zasadniczą część monografii, mimo że ich układ jest logiczny i uzasadniony, są nierównomiernej długości. Na usprawiedliwienie mogę dodać, że stworzenie klarownej struktury, proporcjonalnie rozłożonej na rozdziały przy zachowaniu problemów poruszonych w tej monografii byłoby zaiste pracą syzyfową.

Interesującym rozwiązaniem, wartym nadmienienia jest zamykanie kolejnych rozdziałów wątkami, które stanowią niejako pomost łączący z kolejnym rozdziałem. Dzięki temu zabiegowi narracja staje się spójna i zachowuje ciągłość, co niweluje wrażenie dysproporcji między rozdziałami.

Pierwszy rozdział zatytułowany „Z historii pracy nauczycielskiej kobiet (w XIX i na początku XX wieku) jest zasadzie merytorycznym wprowadzeniem do właściwej części pracy. Autorka przedstawiła w nim historię wchodzenia kobiet do zawodu nauczycielskiego, zachowując układ terytorialny. Historia nauczycielek przebiegała w każdym zaborze w innym tempie, w innych warunkach prawnych i politycznych. Wszelkie próby uporządkowania tego rozdziału przedmiotowo groziłoby utratą spójności i chaosem poznawczym, jak i rozmyciem różnic między trzema projektami polityki szkolnej. Całość zamyka analiza kształtujących się aż do wybuchu I wojny światowej koncepcje roli społecznej nauczycielek, jako swoistej realizacji porządku płci kulturowej, w której z „kobiecości" wyprowadzane są wnioski na temat oczekiwań i zadań stojących przed nauczycielkami.

Rozdział drugi pt. „Formalnie równouprawnione. Kobiety w grupie zawodowej nauczycielstwa szkół powszechnych Drugiej Rzeczypospolitej (1918-1939)" charakteryzuje badaną grupę nauczycielek szkół powszechnych pod względem demograficznym, wyznaniowym i etnicznym oraz - co istotne - szans i barier społeczno-zawodowego, umieszczając portret zbiorowy w szerszym kontekście dziejów szkolnictwa i polityki edukacyjnej niepodległego państwa polskiego. W tym rozbudowanym, liczącym ponad 100 stron rozdziale znajdziemy zarówno uwarunkowania prawne systemu edukacji publicznej (wraz z zachodzącymi wtedy reformami), uwarunkowania prawno-organizacyjne i percepcję społeczną nauczycieli szkół powszechnych, po której to części Autorka przechodzi do portretu samych kobiet pracujących w tym sektorze oświaty. Obraz wyłaniający się z analizy jest zróżnicowany, niejednoznaczny i… pozbawiony domknięcia. Mam na myśli podrozdział „Determinanty polityczne (rekonesans)", w którym samy tytuł zawiera informację, że to pole wymaga dalszej eksploracji. Jeśli wspominam o tym zabiegu narracyjnym to nie po to, by zganić Autorkę, ale wręcz odwrotnie, docenić ten rodzaj informacji, którą można interpretować jako przyznanie się do „winy", braków merytorycznych, niedoskonałości, ale równie dobrze odczytać jako zaproszenie do dalszych, wspólnych badań. Ostatecznie w książce zamieszczone są cztery takie „zaproszenia" i mam nadzieję, że wokół nich powstanie niebawem zespół historyczek i pedagożek, które sukcesywnie będą uzupełniać brakujące elementy zapoczątkowanej tą książką panoramy nauczycielek Drugiej Rzeczypospolitej.

Na końcu tego rozdziału Autorka opisuje ekonomiczne nierówności, które dotykały nauczycielki. Nie ogranicza się do zestawień statystycznych, choć takie też są zamieszczone. Wyjaśnia także przyczyny i formy ekonomicznych nierówności, które dotyczyły nie tylko płacy.

Dyskryminacja ekonomiczna jest w zasadzie wstępem do kolejnego rozdziału, który nosi wiele mówiący tytuł: „Wokół patriarchalnych aspektów funkcjonowania systemu oświaty powszechnej w Drugiej Rzeczypospolitej. Tematem dominującym w tej części jest debata i działania prawne wokół statusu cywilnego nauczycielek i ustawy celibatowej odmawiającej mężatkom prawa pracy w szkolnictwie i administracji. Choć weszła w życie jedynie w autonomicznym województwie śląskim, przepisy tej ustawy były przedmiotem ogólnokrajowej dyskusji nad równouprawnieniem warunkowym niekonstytucyjnie zależnym od statusu cywilnego nauczycielek.

Rozdział zamyka część poświęcona historii trzech głównych związków zawodowych nauczycielstwa, stanowiąc pomost do kolejnego, najciekawszego moim zdaniem rozdziału zatytułowanego „Nauczycielki publicznych szkół powszechnych w wiejskich i miejskich społecznościach lokalnych Polski międzywojennej". Badaczka wykorzystuje w nim egodokumenty, których analiza pozwala przyjrzeć się realiom życia z ich własnej perspektywy i zweryfikować wyobrażenia na temat hierarchii wartości, miejsca pracy, jeśli nie w codziennej egzystencji to na pewno na poziomie budowania pamiętnikarskiej tożsamości. Widać w tej części szczególną troskę, by nauczycielki piszące i opisywane nie utraciły podmiotowości, by nie odebrano im głosu.

Nic dziwnego, że to właśnie w tym rozdziale znalazły się aż dwa „rekonesanse", zaproszenia lub zapowiedzi dalszych badań poświęconych aktywności społeczno-politycznej nauczycielek i społecznym ramom pamięci o nauczycielkach ludowych.

Dr Piotrowska-Marchewa wykorzystuje do badań zróżnicowaną bazę źródłową, w której znalazły się zarówno źródła państwowe (akta ministerialne, dokumentacja szkolna, raporty wizytatorów), źródła prasowe i publicystyczne, materiały organizacji nauczycielskich, wszelkiego rodzaju ego dokumenty (pamiętniki, listy, relacje nauczycielek) oraz fotografie uwieczniające życie społeczności szkolnych. Autorka z powodzeniem rekonstruuje ambiwalentną pozycję zawodową nauczycielek – z jednej strony „potrzebnych państwu polskiemu" jako wychowawczyń młodzieży, z drugiej – funkcjonujących w systemie pełnym ograniczeń, stereotypów i dyskryminacji, m.in. w zakresie wynagrodzeń, awansów czy godzenia życia zawodowego z prywatnym.

Dr Piotrowska-Marchewa podejmuje próbę całościowego spojrzenia na tę grupę zawodową w jej społeczno-kulturowym kontekście. W efekcie uzyskujemy wielowymiarową panoramę, w której jest miejsce zarówno na opis losów tej liczącej 40 tys. grupy zawodowej, jaki i na interesujące analizy mechanizmu społecznego wykluczenia, formowania tożsamości zawodowej i kobiecej podmiotowości w warunkach „patriarchalnej reakcji".

Recenzowana monografia wnosi istotny wkład do badań nad historią edukacji oraz historii kobiet w Polsce. Jej największą zaletą jest umiejętne połączenie analizy

instytucjonalnej, studiów przypadku i ramą interpretacyjną porządku płci kulturowej. Autorka pokazuje, jak nauczycielki – choć często marginalizowane lub niewidoczne w literaturze przedmiotu – były ważnym ogniwem w procesie budowania nowoczesnego systemu powszechnej edukacji, brały również udział w transferze idei i postaw społecznych.

Złożoność i wielowymiarowość sytuacji nauczycielek uwidacznia się poprzez konsekwentne łączenie wywodu makrohistorycznego (dzieje instytucji i polityki edukacyjnej) z mikrohistorycznym (indywidualnych doświadczeń i codziennej egzystencji nauczycielek), umieszczonego w ramie interpretacyjnej, jaką jest porządek płci kulturowej epoki „równych praw i nierównych szans". Warto zaznaczyć, że kategoria płci kulturowej (gender) nie jest w książce dodatkiem, ale stanowi fundament analizy systemu szkolnego w warunkach postępującej feminizacji zawodu. Piotrowska-Marchewa nie tylko pokazuje, jak nauczycielki radziły sobie z barierami systemu edukacyjnego, ale analizuje również, jak patriarchalny porządek płci wpływał na ich doświadczenia zawodowe, instytucjonalne i prywatne.

Nauczycielki tworzyły grupę zawodową wewnętrznie zróżnicowaną pod kątem pochodzenia społecznego, wykształcenia, statusu cywilnego i zawodowego, wreszcie, zajmowanej w hierarchii szkolnej pozycji, wysokości uposażenia i, last but not least, miejsca pracy - w mieście lub na wsi. W tym ostatnim przypadku, świetnie przeanalizowanego w książce, wiele nauczycielek mierzyło się z poczuciem wyobcowania i pozostawania pod obserwacją i oceną ze strony wiejskiej społeczności.

Badania dr Piotrowskiej-Marchewy, których efektem jest omawiana książka, prowadzone były na wielu poziomach, uwzględniających aktywność zawodową, działalność społeczną, ramy prawne i instytucjonalne systemu szkolnictwa powszechnego, społeczno-kulturowy kontekst wyznaczający sposób myślenia o roli kobiet, ich prawach i obowiązkach, wreszcie obszarów wykluczenia.

Konstrukcja książki potwierdza dobrą znajomość prowadzonych w tym polu badań. Dr Piotrowska-Marchewa wchodzi w dialog z badaczami i badaczkami, wpisując własne, nowe ustalenia w szersze ramy historiografii. Równie cenne są również te fragmenty książki, które są wstępnym rozpoznaniem, hipotezą roboczą, czy - jak Autorka je tytułuje

– rekonesansem, stanowiącym zaproszenie do podejmowania dalszych badań w wybranych zakresach.

Podsumowując, monografia Moniki Piotrowskiej-Marchewy to wieloaspektowa panorama historii nauczycielek w II Rzeczypospolitej, uwzględniająca zarówno kwestie instytucjonalne, prawne, polityczne i społeczne, zarówno w aspekcie instytucjonalnym, jak i egzystencjalnym. Autorka unika uproszczeń i heroizacji, oferując złożony obraz kobiet, które – mimo obiektywnych trudności – stały się realnym fundamentem nowoczesnej oświaty w międzywojennej Polsce.

Autorka zauważa również, że argument naturalnych predyspozycji kobiet do wykonywania roli matki nie tyle stracił na znaczeniu, co zmienił wektor. Z uzasadnienia na rzecz dostępu kobiet do zawodu nauczycielskiego, powinności macierzyńskie stały się argumentem na rzecz ograniczenia aktywności zawodowej mężatek, co miało przyczynić się do rozwiązania problemów takich, jak kryzys demograficzny spowodowany długoletnią wojną czy rosnące bezrobocie wśród mężczyzn zobligowanych normą społeczną do zapewnienia rodzinie

Habilitantka unika kategorii klasy społecznej, podporządkowując się niejako regułom hegemonicznych praktyk narracyjnych polskiej historiografii doby transformacji. Jednocześnie odwołuje się do koncepcji badań intersekcjonalnych, która poprzez łączenie kategorii kategorii klasy, płci i rasy kwestionują spójność obrazu badanych społeczeństw i ukazują znane zjawiska w nowej perspektywie.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna Habilitantki

Dr Piotrowska-Marchewa w trakcie pracy na Uniwersytecie Wrocławskim prowadziła liczne zajęcia, przede wszystkim na kierunku Historia i Historia w przestrzeni publicznej, oraz Filologii polskiej/angielskiej. Problematyka zajęć dotyczyła przede wszystkim epoki XIX wieku i XX wieku, zarówno historii Polski jak i historii powszechnej. Wykładała również na Uniwersytecie SWPS we Wrocławiu, przybliżając studentom dziennikarstwa i komunikacji społecznej arkana metodyki badań historycznych.

Na podkreślenie zasługuje jej udział w opracowywaniu podręczników i materiałów dydaktycznych dedykowanych uczniom i studentom. Habilitantka jest autorką

multimedialnego e-podręcznika historii (i scenariuszy lekcji) W@żna historia. Długi XIX wiek, współautorką e-podręcznika do liceum ogólnokształcącego, oraz opracowania źródłowego. Ważnym elementem działalności dydaktycznej jest również przygotowanie skryptów do prowadzonych przez nią zajęć uniwersyteckich. Brała również udział w przygotowaniu podręcznika akademickiego „Historia w przestrzeni publicznej". Na tym nie kończy się działalność dydaktyczna i popularyzatorska Habilitantki, która współpracuje od lat z muzeami historycznymi i instytucjami edukacji społecznej we Wrocławiu (Centrum Historii Zajezdnia) i Warszawie (Muzeum Historii Polski, Muzeum m. Warszawy). Habilitantka współpracuje również z lokalnymi mediami i angażuje się w akcje służące popularyzacji wiedzy historycznej.

Wniosek końcowy

Po analizie przedstawionej do oceny monografii pt. *„„Potrzebne państwu polskiemu": nauczycielki w systemie publicznych szkół powszechnych Drugiej Rzeczypospolitej (1918-1939)",* dorobku naukowego, jak i działalności organizacyjnej, dydaktycznej i popularyzatorskiej, stwierdzam, że osiągnięcia Habilitantki spełniają kryteria wynikające z Ustawy. Przychylam się do wniosku o nadanie dr Monice Piotrowskiej-Marchewie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia.